

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2022

**o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny
vyvolaným invazí vojsk Ruské federace**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon zapracovává příslušný předpis Evropské unie¹⁾ a v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace dne 24. února 2022 upravuje

a) podmínky udělování dočasné ochrany cizinců v návaznosti na prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana (dále jen „rozhodnutí Rady“) a

b) zvláštní pravidla pro poskytování zdravotních služeb.

(2) Ustanovení tohoto zákona se použijí přednostně před ustanoveními jiných právních předpisů upravujících právní vztahy podle odstavce 1, nestanoví-li tento zákon jinak.

Dočasná ochrana

§ 2

Dočasnou ochranou se rozumí oprávnění k pobytu na území České republiky podle zákona o dočasné ochraně cizinců za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky v návaznosti na rozhodnutí Rady.

§ 3

(1) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky uděluje dočasnou ochranu cizincům, na které se povinně vztahuje rozhodnutí Rady.

(2) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky dále uděluje dočasnou ochranu cizinci, který doloží, že

a) byl ke dni 24. února 2022 držitelem platného povolení k trvalému pobytu na území Ukrajiny a

¹⁾ Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími.

b) jeho vycestování do státu, jehož je státním občanem, nebo části jeho území, anebo v případě osoby bez státního občanství do státu nebo části jeho území jeho posledního trvalého bydliště před vstupem na území Ukrajiny, není možné z důvodu hrozby skutečného nebezpečí podle § 179 odst. 2 zákona o pobytu cizinců na území České republiky.

Řízení ve věcech dočasné ochrany

§ 4

(1) Na řízení o udělení dočasné ochrany se obdobně použijí ustanovení zákona o pobytu cizinců na území České republiky o udělování víza k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky.

(2) Ve věci dočasné ochrany podle tohoto zákona se nepoužijí ustanovení

a) § 1 odst. 3, § 2 odst. 1 písm. b), § 2 odst. 2, § 4 odst. 3, § 6 a 8, § 12 písm. a), b), d) a g), § 13 až 15, § 16 v části udělení, § 21 odst. 1 písm. b), § 21 odst. 2, § 24 až 26, 28, 29, 31, 34 až 38, § 40 odst. 2, § 41 až 47, § 49 odst. 2 až 8, § 50, § 51 odst. 2 písm. d), § 55, 57 a 58 zákona o dočasné ochraně cizinců a

b) § 43, § 56 odst. 1 písm. c) a k) a § 62 odst. 4 věty první zákona o pobytu cizinců na území České republiky.

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se na udělování dočasné ochrany podle tohoto zákona zákon o dočasné ochraně cizinců. Ve věcech, které zákon o dočasné ochraně cizinců neupravuje, se použije zákon o pobytu cizinců na území České republiky.

(4) Pro účely zákona o pobytu cizinců na území České republiky se osoba s udělenou dočasnou ochranou podle tohoto zákona považuje za držitele víza k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky podle § 33 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců na území České republiky.

(5) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky může cizinci stanovit místo, kde lze podat žádost o udělení dočasné ochrany podle tohoto zákona.

§ 5

(1) Žádost o udělení dočasné ochrany je nepřijatelná, jestliže

a) není podána osobně,

b) je podána cizincem, který není uveden v § 3,

c) je podána cizincem, který o dočasnou ochranu požádal v jiném členském státě Evropské unie, nebo

d) je podána cizincem, kterému byla udělena dočasná ochrana v jiném členském státě Evropské unie.

(2) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky nepřijatelnou žádost cizinci vrátí a sdělí mu důvod nepřijatelnosti; soudní přezkum je vyloučen.

(3) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky může od povinnosti osobního podání žádosti upustit z důvodů hodných zvláštního zřetele.

(4) Udělení dočasné ochrany se vyznačuje cizinci vízovým štítkem do cestovního dokladu. Nelze-li s ohledem na místní podmínky udělení dočasné ochrany vyznačit formou vízového štítku, lze dočasně učinit záznam o udělení dočasné ochrany do cestovního dokladu nebo mimo něj.

(5) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky vydá žadateli o udělení dočasné ochrany, nelze-li udělit dočasnou ochranu na místě, osvědčení o podání žádosti o udělení dočasné ochrany.

(6) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky cizince požívajícího dočasné ochrany písemně poučí v jazyce, v němž je schopen se dorozumět, o právech a povinnostech souvisejících s poskytnutím dočasné ochrany.

(7) Ve věci neudělení nebo odnětí dočasné ochrany se použije zákon o dočasné ochraně cizinců.

§ 6

(1) Žadatel o udělení dočasné ochrany je povinen k žádosti předložit cestovní doklad, je-li jeho držitelem, a na vyžádání fotografii. K žádosti o vydání cestovního průkazu totožnosti je žadatel povinen předložit fotografii. Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky jsou oprávněny pro tyto účely pořídít obrazový záznam žadatele.

(2) Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky z moci úřední vydá, lze-li tak učinit s ohledem na místní podmínky, cestovní průkaz totožnosti podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky cizinci požívajícímu dočasné ochrany, který není držitelem platného cestovního dokladu.

(3) Ministerstvo vnitra a Policie České republiky vedou evidenci žadatelů o poskytnutí dočasné ochrany a cizinců požívajících dočasné ochrany; při tom postupují podle ustanovení zákona o pobytu cizinců na území České republiky týkajících se evidence dlouhodobých víz.

(4) Podá-li cizinec, kterému byla udělena dočasná ochrana podle tohoto zákona, žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo je-li v době podání žádosti o dočasnou ochranu podle tohoto zákona vedeno řízení ve věci mezinárodní ochrany podle zákona o azylu, řízení ve věci mezinárodní ochrany se přerušuje po dobu trvání dočasné ochrany podle tohoto zákona; o tom se učiní záznam do spisu ve věci mezinárodní ochrany. Cizinec není v postavení žadatele o udělení mezinárodní ochrany.

(5) Požádal-li odsouzený k trestu vyhoštění, který je osobou podle § 3, o dočasnou ochranu nebo byla-li mu udělena, výkon trestu vyhoštění je odložen po dobu řízení o této žádosti nebo po dobu, na kterou mu byla dočasná ochrana udělena. Policie České republiky o podání žádosti nebo o udělení dočasné ochrany vyrozumí soud, který trest vyhoštění uložil;

obdobně postupuje v případě neudělení dočasné ochrany nebo zániku dočasné ochrany odsouzeného.

(6) Okamžikem přiznání oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany je zastaveno řízení o žádosti o vydání nebo o prodloužení doby platnosti oprávnění k pobytu podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Ustanovení § 169r odst. 3 zákona o pobytu cizinců na území České republiky se použije obdobně.

(7) Jestliže bylo cizinci uvedenému v § 3 v období od 24. února 2022 do dne nabytí účinnosti tohoto zákona uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky podle § 33 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců na území České republiky, správní orgán řízení o jeho žádosti o vydání nebo prodloužení platnosti pobytového oprávnění podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky zastaví. To neplatí, jestliže byl před udělením víza vydán zastupitelskému úřadu pokyn k udělení dlouhodobého víza nebo dlouhodobého víza podle § 30 odst. 2 zákona o pobytu cizinců na území České republiky a cizinec ve lhůtě dvou měsíců od udělení víza povolení k pobytu nebo vízum převezme. O zastavení řízení o udělení dlouhodobého víza se učiní záznam do spisu.

(8) Na hlášení změny místa pobytu na území České republiky se použijí přiměřeně ustanovení zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Změnu místa hlášeného pobytu je možné učinit také prostřednictvím dálkového přístupu vyplněním elektronického formuláře v rozsahu údajů uvedených v přihlašovacím tiskopise. Elektronický formulář Ministerstvo vnitra zveřejní způsobem uvedeným v § 182 odst. 2 zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Povinnost hlásit další změny podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky se na osobu požívající dočasné ochrany vztahuje obdobně.

(9) Pro dobrovolný návrat osob vymezených v § 48 zákona o dočasné ochraně cizinců se obdobně použijí ustanovení o dobrovolném návratu v zákoně o pobytu cizinců na území České republiky.

(10) Ustanovení zákona o evidenci obyvatel upravující přidělování rodných čísel cizincům se nepoužijí.

§ 7

Zvláštní pravidla pro poskytování zdravotních služeb

(1) Cizinec, kterému byly poskytnuty zdravotní služby na území České republiky a kterému byla následně udělena dočasná ochrana podle tohoto zákona, se ode dne poskytnutí zdravotních služeb na území České republiky v období 30 dnů přede dnem udělení dočasné ochrany považuje pro účely úhrady poskytnutých zdravotních služeb za osobu podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění.

(2) Cizinec, kterému byla udělena dočasná ochrana podle tohoto zákona, se ode dne udělení dočasné ochrany považuje pro účely úhrady poskytnutých zdravotních služeb za osobu podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění.

(3) Dítě, které se narodilo na území České republiky cizinci uvedenému v odstavci 1 nebo cizinci, kterému byla udělena dočasná ochrana podle tohoto zákona, se ode dne narození

považuje pro účely úhrady poskytnutých zdravotních služeb za osobu podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění, a to nejdéle po dobu 60 dnů ode dne narození.

§ 8

Přechodná ustanovení

(1) Ustanovení tohoto zákona se vztahují i na cizince, kterému bylo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky podle § 33 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců na území České republiky, které je vydáváno od 24. února 2022 v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace. Tento cizinec se ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona považuje za cizince, kterému byla udělena dočasná ochrana podle tohoto zákona.

(2) Cizinec, kterému byly poskytnuty zdravotní služby na území České republiky přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, avšak nejdříve dne 24. února 2022, a kterému bylo následně uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky podle § 33 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců na území České republiky, které je vydáváno od 24. února 2022 v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, nebo jemuž byla následně udělena dočasná ochrana podle tohoto zákona, se ode dne prvního poskytnutí zdravotních služeb na území České republiky, nejdříve však ode dne 24. února 2022, do dne udělení tohoto víza nebo dočasné ochrany podle tohoto zákona považuje pro účely úhrady poskytnutých zdravotních služeb za osobu podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění.

(3) Dítě, které se narodilo na území České republiky přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, avšak nejdříve dne 24. února 2022, cizinci s uděleným vízem podle odstavce 2 nebo vízem za účelem dočasné ochrany, se ode dne narození považuje pro účely úhrady poskytnutých zdravotních služeb za osobu podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění, a to nejdéle po dobu 60 dnů ode dne narození.

§ 9

Účinnost

(1) Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

(2) Tento zákon pozbývá platnosti uplynutím dne 31. března 2023.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. OBECNÁ ČÁST

Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Na stávající situaci, kdy Česká republika čelí významné migrační vlně, lze vztáhnout především zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany. Tato právní úprava byla přijata s ohledem na směrnici Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími, jež představuje reakci na zkušenosti z konfliktu v bývalé Jugoslávii.

Dočasná ochrana je výjimečným institutem, jehož primárním smyslem je umožnit vypořádat se s důsledky hromadného přílivu vysídlených osob ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země svého původu, zejména v případě, že by azylový systém nebyl schopen se s tímto přílivem vypořádat bez negativních dopadů na svou činnost. Stávající právní úprava však na současnou situaci, kdy probíhá ozbrojený konflikt na území Ukrajiny, v jehož důsledku se dala do pohybu migrační vlna nebývalého rozsahu, není dimenzována. Proto je žádoucí stanovit zvláštní proces legalizace pobytu těchto osob na našem území, čímž bude sekundárně zajištěno, že dotčeným osobám bude možné zajistit jejich základní životní potřeby.

Účast v systému veřejného zdravotního pojištění je založena zákonem o veřejném zdravotním pojištění. Vedle obvyklých titulů vzniku zdravotního pojištění (trvalý pobyt, zaměstnání u zaměstnavatele v České republice) je osoba pojištěná rovněž v případech, které plynou z právních předpisů upravujících pobyt cizinců či azyl.

Stávající právní úprava, která je obsažena v § 2 zákona o veřejném zdravotním pojištění, váže vznik zdravotního pojištění na konkrétní skutečnost, která závisí buď na úkonu samotné osoby žádající o přiznání příslušného pobytového statusu (např. podání žádosti o azyl), nebo vydání příslušného rozhodnutí/osvědčení orgánu veřejné správy (např. udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany). Na účast v systému veřejného zdravotního pojištění je vázáno poskytování zdravotních služeb jako hrazených. Jinými slovy poskytnutou zdravotní péčí lze uhradit z prostředků veřejného zdravotního pojištění pouze v případě, že daná osoba je v době poskytování účastna systému veřejného zdravotního pojištění.

Stávající právní úprava nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Stěžejním principem navrhované právní úpravy je stanovení zvláštních postupů spojených s legalizací pobytu osob přicházejících na území České republiky v důsledku probíhajícího ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny. Jedná se o speciální právní úpravu

k zákonu o dočasné ochraně cizinců s tím, že odchylně se upravuje především řízení o udělení dočasné ochrany, nicméně některá ustanovení zákona o dočasné ochraně budou nadále aplikovatelná (především ustanovení upravující důvody pro neudělení či případné odnětí dočasné ochrany). Návrh také počítá s tím, že budou aplikována i vybraná ustanovení zákona o pobytu cizinců.

Výslovně se tímto zákonem upravuje také poskytování zdravotních služeb uprchlíkům na našem území. Nezanedbatelná část osob vstupujících na území České republiky z důvodu probíhajícího válečného konfliktu bude potřebovat okamžité lékařské ošetření, které by za stávajících právních podmínek nebylo možné z prostředků veřejného zdravotního pojištění uhradit, přestože u naprosté většiny těchto osob vznikne účast v českém systému o několik dní později v důsledku vydání víza za účelem strpění. Za tím účelem se navrhuje, aby osoba, které bylo vízum za účelem strpění vydáno, byla považována za pojištěnou i v období předcházejícím udělení daného víza, a to po dobu 30 dní. Pokud by v této době byly cizinci poskytnuty zdravotní služby, byly by na základě navrhované právní úpravy hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Cílem tohoto postupu je především legitimizace úhrady u osoby, která fakticky v době poskytnutí zdravotní služby není účastna veřejného zdravotního pojištění, ale ve velmi krátké době se účastníkem stane. Předkladatel zároveň navrhuje, aby se úhrada zdravotních služeb vztahovala na všechny osoby, kterým byly zdravotní služby poskytnuty ode dne 24. února 2022, tedy ode dne, kdy byla zahájena invaze Ruské federace na území Ukrajiny.

Právní úprava rovněž řeší otázku zdravotního pojištění dětí, které se v České republice narodí cizinkám, které již mají příslušné pobytové oprávnění (vízum). Jelikož čerstvě narozené dítě nemá samo o sobě žádný pobytový status (a tedy např. o vízum za účelem strpění na území za něj rodiče teprve budou žádat), upravuje se v zákoně účast těchto dětí v systému veřejného zdravotního pojištění okamžikem narození, a to do 60 dnů věku. Počítá se, že ve lhůtě 60 dnů již dítě bude mít samo přiznáno pobytový status, od něhož se bude odvíjet i jeho případné pojištění.

Navrhovaná právní úprava nemá na rovnost mužů a žen žádné dopady a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a plně respektuje též Listinu základních práv a svobod.

Podle čl. 31 Listiny platí, že: „*Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.*“ Již současná právní úprava rozšiřuje nárok na úhradu hrazených zdravotních služeb nad rámec osobního rozsahu vymezeného listinou (osoby pojištěné či čerpající zdravotní služby na základě koordinačních nařízení Evropské unie, osoby žádající o azyl, mezinárodní ochranu atd.). I osoby, které jsou na území České republiky na základě víza za účelem strpění, jsou v souladu s ustanovením § 2 zákona o veřejném zdravotním pojištění ve spojení s ustanovením § 48 cizineckého zákona pojištěny v českém systému veřejného zdravotního pojištění včetně všech souvisejících práv a povinností. Navržené řešení pouze modifikuje současný stav za účelem adekvátního a efektivního řešení probíhající humanitární krize.

Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie a s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhované právní úpravy se týká především směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími. Navržená úprava nicméně osobám požívajícím dočasné ochrany nepřiznává méně výhodné podmínky než ty, které jsou vyžadovány směrnicí. Naopak postavení těchto osob je návrhem posilováno. Navrhovaná úprava je tedy plně slučitelná s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami.

Navrhovaná úprava je slučitelná i s mezinárodními závazky České republiky, zejména respektuje Ženevskou úmluvu ze dne 28. července 1951 o právním postavení uprchlíků, ve znění Newyorského protokolu ze dne 31. ledna 1967.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky a sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Celkový odhad finančních dopadů souvisejících s navrhovanou právní úpravou nelze konkretizovat, neboť není v tuto chvíli možné kvalifikovaně odhadnout velikost migrační vlny, která dorazí až na území České republiky. Lze nicméně předpokládat celkové náklady v řádu miliard korun. Dopady do systému veřejného zdravotního pojištění, které budou způsobeny rozšířením časového období, kdy je osoba s uděleným vízem za účelem strpění pojištěna v systému veřejného zdravotního pojištění, se očekávají v řádu maximálně desítek milionů korun. Tyto náklady by nicméně systém nesl i v případě, pokud by cizinci ze zasažených oblastí čerpali potřebné zdravotní služby po udělení víza za účelem strpění, a zároveň se předejde zhoršení zdravotního stavu v mezičase, v důsledku čehož by následné náklady mohly být vyšší. I s ohledem na proporcionalitu tohoto kroku ve vztahu k ochraně života a zdraví je nutné tyto náklady považovat za účelně a řádně vynaložené.

U navrhované právní úpravy se nepředpokládají negativní sociální dopady a ani finanční nároky na podnikatelské subjekty, popř. dopady na životní prostředí České republiky.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava nebude mít negativní dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná právní úprava není spojena s výraznými korupčními riziky.

Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

U navrhované právní úpravy se nepředpokládá významný negativní vliv na bezpečnost nebo obranu státu. Výrazné navýšení počtu cizinců na území České republiky může být spojeno s jistými dopady v oblasti vnitřní bezpečnosti, nicméně tyto dopady nelze predikovat a jsou dány mimořádnými okolnostmi, za nichž k tomuto živelnému přílivu osob dochází.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se Zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy

Navrhovaná právní úprava byla vyhodnocena vzhledem k následujícím zásadám:

1. Budování přednostně digitálních služeb (princip digital by default)

Vydávání nového typu víz se promítá do cizineckého informačního systému, nicméně stávající digitální podoba cizineckého informačního systému není návrhem nijak dotčena.

Návrh tuto oblast přímo neupravuje a je v souladu s uvedenou zásadou.

2. Maximální opakovatelnost a znovupoužitelnost údajů a služeb

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

3. Budování služeb přístupných a použitelných pro všechny, včetně osob se zdravotním postižením (princip governance accessibility)

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

4. Sdílené služby veřejné správy

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

5. Konsolidace a propojování informačních systémů veřejné správy

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

6. Mezinárodní interoperabilita – budování služeb propojitelných a využitelných v evropském prostoru

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

7. Ochrana osobních údajů v míře umožňující kvalitní služby (princip GDPR)

Soulad navrhované právní úpravy s dotčenou zásadou je řešen v části „Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů“. Jak je již tam uvedeno, s přijetím návrhu nejsou spojena opatření, ve kterých by bylo možné spatřovat dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

8. Otevřenost a transparentnost včetně otevřených dat a služeb (princip open government)

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

9. Technologická neutralita

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

10. Uživatelská přívětivost

Zásada není navrhovanou právní úpravou dotčena, návrh tuto oblast neupravuje.

Návrh zákona je v souladu se všemi zásadami digitálně přívětivé legislativy.

Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad

S ohledem na časovou tíseň vláda udělila výjimku z povinnosti provést hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad.

Způsob projednání návrhu zákona

Současně s předložením navrhované právní úpravy se předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky žádá o vyhlášení stavu legislativní nouze a o projednání navrhované právní úpravy ve zkráceném jednání v rámci vyhlášeného stavu legislativní nouze podle § 99 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Tento výjimečný postup je navrhován s ohledem na mimořádné okolnosti, jejichž důsledkem je migrační vlna, jejíž případné nezvládnutí má potenciál zásadním způsobem ohrozit vnitřní bezpečnost státu. Stávající azylový a migrační systém není při svých současných kapacitách schopen očekávanou migrační vlnu zvládnout. Reálně tedy hrozí, že pokud nebude navrhovaná právní úprava přijata, pohybovaly by se vysídlené osoby na našem území bez pobytového oprávnění, které je přitom podmínkou pro jejich další začlenění nejen do systému dávek, ale je na něj navázán i přístup na trh práce, poskytování zdravotních služeb či poskytování vzdělávání apod. Ponechání této skupiny osob v právním vakuu by mohlo mít negativní dopady na stabilitu celé společnosti. Stejně tak nelze pominout související hospodářské škody, které by nezvládnutí migrační vlny s sebou mohlo přinést.

Návrh tak splňuje podmínky stanovené jednacím řádem Poslanecké sněmovny pro vyhlášení stavu legislativní nouze a jeho projednání v tomto rámci.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K § 1

Úvodní ustanovení upravuje předmět zákona s tím, že je jednoznačně stanovena jeho návaznost na rozhodnutí Rady Evropské unie, které bylo přijato podle čl. 5 směrnice 2001/55/ES v souvislosti s ozbrojeným konfliktem, který byl dne 24. února 2022 vyvolán na Ukrajině invazí vojsk Ruské federace. S odkazem na tuto skutečnost bylo na úrovni Evropské unie rozhodnuto o udělování dočasné ochrany uprchlíkům z Ukrajiny. Právní úprava proto stanoví podmínky, jak bude toto oprávnění k pobytu udělováno, a zakotvují se zvláštní pravidla pro poskytování zdravotních služeb.

V odstavci 2 je stanovena specialita, a tedy přednostní použití navrhovaného zákona na vyjmenované vztahy. To znamená, že přednost před podmínkami a postupy uvedenými v „obecných“ zákonech mají podmínky a postupy stanovené v tomto zákoně.

K § 2

Ustanovení definuje pojem dočasné ochrany v kontextu zákona o dočasné ochraně cizinců a také jasně odkazuje na současnou situaci na Ukrajině. Je postaveno na jisto, že pobytové oprávnění vydávané podle tohoto zákona je pobytovým oprávněním podle zákona o dočasné ochraně. Z toho vyplývá, že osoby, jimž bude udělena dočasná ochrana po nabytí účinnosti tohoto zákona, budou spadat do osobního rozsahu zákona o veřejném zdravotním pojištění, konkrétně se bude jednat o osoby podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 5.

K § 3

Kvůli velkému počtu osob, které budou o oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany ve formě dlouhodobého víza žádat, se nastavuje působnost jak Ministerstva vnitra, tak Policie České republiky pro řízení o udělení dočasné ochrany. Konkrétními policejními orgány, které budou oprávněny toto řízení vést, budou zpravidla odbory cizinecké policie jednotlivých krajských ředitelství policie.

Je vymezován okruh cizinců, na něž se zákon vztahuje. Ten je primárně stanoven v rozhodnutí Rady Evropské unie, které bylo přijato podle čl. 5 směrnice Rady 2001/55/ES. V souladu s rozhodnutím Rady pak Česká republika stanoví, že dočasná ochrana bude udělována i osobám, které nejsou státními příslušníky Ukrajiny, ale na území Ukrajiny měly před rozhodným dnem trvalé bydliště a současně, že jejich vycestování do země původu (nebo její části) není v současné chvíli možné.

Česká republika záměrně nebude dočasnou ochranu udělovat osobám (st. příslušníkům třetích zemí), které měly na území Ukrajiny pobyt přechodného charakteru (typicky studenti apod.). Česká republika se rozhodla nevyužít možnosti podle čl. 2 odst. 3 rozhodnutí Rady EU rozšířit okruh osob, na které se může vztahovat dočasná ochrana. Osoby s legálním, ale typově přechodným oprávněním k pobytu na území Ukrajiny, mají využít primární ochrany země svého původu. Česká republika je připravena poskytnout jim s návratem do země původu asistenci.

Dále platí, že osoby, které nemohou doložit, že splňují kvalifikační požadavky pro udělení dočasné ochrany, mohou, v případě, že jim brání v návratu do země původu objektivní nepřekonatelná překážka, využít standardních institutů mimo dočasnou ochranu.

Těmito nástroji jsou např. žádost o udělení víza za účelem strpění pobytu na území České republiky podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky nebo žádost o udělení mezinárodní ochrany. Žádosti o tato oprávnění nejsou vyloučeny ani jinak omezeny v důsledku konfliktu na Ukrajině.

K § 4

Předmětné ustanovení blíže konkretizuje průběh řízení o udělení dočasné ochrany s tím, že podpůrně má být využito ustanovení zákona o pobytu cizinců na území České republiky, která se vztahují na vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky. Explicitně se stanoví, že pro řízení se použijí ustanovení zákona o pobytu cizinců o vízu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území.

Dále jsou výslovně vyjmenována ta ustanovení zákona o dočasné ochraně cizinců, která se pro poskytnutí dočasné ochrany nepoužijí. V souladu s rozhodnutím Rady Evropské unie jsou z okruhu oprávněných osob vylučováni druhové a družky [srov. vyloučení § 51 odst. 2 písm. d) zákona o dočasné ochraně], neboť ani vnitrostátní cizinecké právo tyto osoby nestanoví na roveň rodinných příslušníků.

Rovněž se vylučují některá ustanovení zákona o pobytu cizinců. Pokud jde o ustanovení § 43 zákona o pobytu cizinců, vylučuje se možnost podání žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem strpění pobytu na území podle tohoto zákona. Aby bylo možné udělit uvedené speciální, či zvláštní vízum více osobám zasaženým konfliktem na Ukrajině, vylučují se 2 důvody pro neudělení dlouhodobého víza, a to existence záznamu v evidenci nežádoucích osob nebo existence neuhrazené pokuty či nákladů řízení podle zákona o pobytu cizinců. Dále se pak deroguje pro držitele dočasné ochrany i zrušení víza v případě, že osoba vycestuje z území České republiky. Naopak vydané vízum za účelem poskytnutí dočasné ochrany bude opravňovat jeho držitele k cestování v rámci schengenského prostoru.

Dále je pak explicitně stanoveno, že zákon o dočasné ochraně cizinců se použije pro případná řízení o odnětí nebo ve věci neudělení dočasné ochrany. V případě neudělení dočasné ochrany pak opravným prostředkem zůstává žaloba k místně příslušnému krajskému správnímu soudu.

Aby bylo možné kapacitně zvládat vyřizování žádostí o udělení dočasné ochrany, stanoví se oprávnění Ministerstva vnitra a Policie České republiky stanovit cizinci místo podání žádosti. V případě, že cizinec nebude tuto skutečnost respektovat, vystavuje se riziku dlouhého čekání v řádu několika hodin či dnů. Nebude se jednat o důvod pro nepřijatelnost žádosti.

K § 5

Zákon stanoví důvody pro nepřijatelnost žádosti o udělení dočasné ochrany (např. žádost není podána osobně nebo je podána osobou, na kterou se tento zákon nevztahuje).

Policie České republiky nebo Ministerstvo vnitra budou oprávněny takovou žádost nepřijmout a cizince ústně informovat o důvodu nepřijatelnosti. Současně se stanoví, že tento postup nebude podléhat soudnímu přezkumu. Cizinec totiž neobdrží žádné rozhodnutí, informace mu bude předána pouze ústně. Jedná se o mimořádný postup, který je ale dán

mimořádnou uprchlickou vlnou, které Česká republika nyní čelí. Ministerstvo vnitra i Policie České republiky však budou disponovat oprávněním od osobního podání žádosti upustit.

Udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany ve formě dlouhodobého víza je flexibilnější formou pro vyřízení pobytového oprávnění co nejvyššího počtu osob, které opustily Ukrajinu v kontextu vojenského konfliktu způsobeného Ruskou federací. Je-li to nezbytné, je možné dočasně nahradit vízový štítek uděleného víza záznamem do cestovního dokladu nebo mimo něj. Obvykle půjde o razítko nebo ruční záznam do pasu či cestovního pasu totožnosti. V případech, kdy nebude možné žádosti o udělení dočasné ochrany vyhovět a vyřídít ji na místě, bude cizinci předáno osvědčení o podání žádosti.

Cizinci s udělenou dočasnou ochranu budou ze strany Ministerstva vnitra nebo Policie České republiky písemně poučeni v jazyce, v němž jsou schopni se dorozumět, o právech a povinnostech, která jim vznikají z titulu udělení dočasné ochrany.

K § 6

Konstituuje se povinnost žadatelů doložit určité náležitosti, a to předložení cestovního dokladu, je-li cizinec jeho držitelem, a předložení fotografie (na vyžádání). Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky mohou také pořizovat obrazový záznam.

Vzhledem k tomu, že oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany bude mít formu dlouhodobého víza podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky, bude při evidenci osob žádajících o poskytnutí dočasné ochrany a osob s udělenou dočasnou ochranou postupováno podle zákona o pobytu cizinců.

Dále se stanovuje, že pokud osoba nemá platný cestovní doklad, vydá se jí z moci úřední, tzn. bez povinnosti platit správní poplatek, cestovní průkaz totožnosti. Cestovní průkaz totožnosti bude vydán pouze tehdy, pokud to kapacitní a materiální podmínky úředního místa, kde je vedeno řízení, dovolí.

Ustanovení v souladu se směrnicí o dočasné ochraně cizinců upravuje vztah k řízení ve věci mezinárodní ochrany. Po dobu trvání dočasné ochrany se řízení o mezinárodní ochraně přerušuje. V případě vyhlášení dočasné ochrany cizinců je třeba upravit i situaci případných cizinců, kteří jsou odsouzeni k trestu vyhoštění.

Ustanovení upravuje také některé zvláštní případy, kdy bude zastavováno řízení o jiném pobytovém oprávnění, které je s osobou požívající doplňkové ochrany paralelně vedeno.

Cizincům se ukládá povinnost hlásit místo pobytu na území České republiky, k čemuž budou moci využít interaktivní formulář, který bude k dispozici na internetových stránkách Ministerstva vnitra.

Výslovně se stanoví, že osobám, na něž dopadá navrhovaný zákon, nebudou přidělována rodná čísla.

K § 7

Odstavec 1 je navrhován za účelem zabezpečení úhrady poskytnutých zdravotních služeb už od okamžiku, kdy osoba dotčená tímto zákonem vstoupí nebo vstoupila na území České republiky. Jinými slovy, od okamžiku prvního poskytnutí zdravotních služeb na území

České republiky budou dotčené osoby pojištěnci veřejného zdravotního pojištění, pokud jim bude následně udělena dočasná ochrana a pokud od okamžiku poskytnutí prvních zdravotních služeb do okamžiku udělení oprávnění neuplynulo více než 30 dní. Pokud uplynulo, budou osoby pojištěny 30 dní před udělením oprávnění. Uvedené platí pro všechny osoby, kterým Česká republika v souvislosti s invazí Ruska na Ukrajinu od 24. února 2022 poskytla jakékoliv oprávnění k pobytu související se situací na Ukrajině.

Také se upravuje poskytování a úhrada zdravotních služeb dítěti, které se narodí na území České republiky cizinci, který spadá do působnosti tohoto zákona.

Je tedy zajištěno, že dotčené osoby budou účastny veřejného zdravotního pojištění již v době před získáním příslušného pobytového oprávnění. Účast na veřejném zdravotním pojištění po získání příslušného pobytového oprávnění bude zajištěna na základě udělení dočasné ochrany (viz výše).

K § 8

Stanoví se, že i cizinci původem z Ukrajiny, kteří již na území České republiky po vypuknutí ozbrojeného konfliktu dne 24. února 2022 přišli a bylo jim uděleno vízum za účelem strpění podle § 33 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců (vízum má speciální označení D/VS/U), se považují za osoby, na něž se vztahují ustanovení tohoto zákona.

Speciálním ustanovením se pak řeší poskytování zdravotních služeb osobám pocházejícím z Ukrajiny, k jejichž poskytnutí došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. Stanoví se, že i cizinci původem z Ukrajiny, kteří již na území České republiky po vypuknutí ozbrojeného konfliktu dne 24. února 2022 přišli a bylo jim uděleno vízum za účelem strpění podle § 33 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců (vízum má speciální označení D/VS/U) anebo vízum za účelem dočasné ochrany podle zákona o dočasné ochraně, se považují za osoby, na něž se vztahují ustanovení tohoto zákona.

K § 9

Pro naléhavost potřeby řešit urychleně výše popsanou mimořádnou situaci způsobenou ozbrojeným konfliktem na Ukrajině se účinnost navrhované právní úpravy stanoví již dnem vyhlášení zákona.

V Praze dne 9. března 2022

Předseda vlády:
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M., v. r.

1. místopředseda vlády a ministr vnitra:
Mgr. Bc. Vít Rakušan v. r.